

Historieglimt 17

Sandstad. Ladeveien 5 og søskenene Pedersen

Sandstad har i dag gateadresse Ladeveien 5 og er en av de meget få privatboligene som er igjen av det gamle villastrøket "Lillebyen" i Lillebyområdet. Lilleby ble utskilt fra Lillegården i 1875. Lillegården hadde i 1841 blitt utskilt fra Rønningen gård som det meste av Lademoens areal opprinnelig lå under. Lillegårdens tun lå ved krysset Ladeveien og Stjørdalsveien. Den første delen av navnet Lilleby kommer fra Lillegården og den andre delen kommer fra den småhus- eller hagebyen som ble planlagt og bygd her. Hver villaeiendom hadde sitt eget navn. Lilleby skole i Ladeveien 1 ble innvidd 13. oktober 1911 da befolkningsekspløsjonen i strøket var et faktum.

Sandstad ble i 1876 kjøpt av brødrene Hans og Ulrik Pedersen som var loser og eiendommen skulle komme til å tilhøre Pedersen-familien i vel hundre år. Her vokste brødrene Harald og Sverre Pedersen opp og likeledes deres begavede søstre Marie Louise og Ingrid. Denne resurssterke søskenflokket fortjener å bli omtalt. *Marie Louise* ble direktør for spesialskolene i Norge, *Ingrid* var ansatt som fullmektig på arkitektavdelingen på NTH i en årrekke og var en habil arkitekturhistoriker. Hun er særlig kjent for sine historiske arbeider om Trondhjemsarkitekturen. Hennes bok *Trondhjemske arkitekturperler* er kommet som nr. 4 i serien Lademoen kirkes småskrifter. Hun har også skrevet en bok om arkitekturutdanningen i Norge. Hennes større artikler er noe av det beste som er skrevet om Trondheims mange Jugendhus, for eksempel om Thomas Angells Hus. Hun var medlem av menighetsrådet i Lademoen i mange år.

Begge brødrene ble professorer. *Harald* ble professor i metallurgi ved NTH der han også var rektor. Han er særlig kjent som grunnlegger og mangeårig eier av Lilleby smelteverk. Han har utviklet den såkalte Pedersen-prosessen for fremstilling av aluminiumsoksid fra jernholdig bauxitt ved elektrisk smelting med koks og kalkstein og utluting av den dannede aluminatslaggen. Broren *Sverre* ble professor ved NTH's arkitektavdeling i boligbygging og byplanlegging 1920-54. Han var landskjent som arkitekt og ansvarlig for byplaner for en rekke norske byer. Han vant konkurranser om generalplan for Hamar, Vang og Furnes, disposisjonsplan for universitetsanlegget på Blindern, reguleringsplan for Tromsø og for Vestre Vika i Oslo. Som leder for Brente Steders Regulering fra 1940-45 fikk han ansvaret for å utarbeide nye reguleringsplaner for alle byer og tettsteder som ble ødelagt under krigen. Disse planene ble i all hovedsak gjennomført. Dermed fikk Sverre Pedersen stor betydning for utviklingen av en rekke norske byer i tiden etter den andre verdenskrigen. Arbeiderboligene i Anton Kalvaas gate er også tegnet av ham. Det samme er mange andre bygg i Trondheim.

Sandstad er i skrivende stund hjem for en ung familie som gjør en imponerende innsats for å stelle og rehabilitere eiendommen. Den som en sommerdag kaster et blikk inn mot Ladeveien 5 vil finne en idyll med velstelte hus i en fin hage. Eiendommen ligger der som et lite monument over drømmen om hagebyen som ble bygd, men som senere ble rasert av utviklingen. Nåværende eiere fortjener både respekt og honnør for å ta vare på en viktig del av vår bydels historie. Vi andre kan glede oss over det som derved er reddet av lokal historie, nemlig det som er igjen av drømmen om hagebyen Lillebyen.

I 2014 er en ny tid i ferd med å omskape hele det området som opprinnelig ble kalt Lilleby. Nå ligger *Nye Lilleby* på tegnebrettet og er blitt planlagt som et fullstendig nytt byområde med boliger og alle nødvendige bygg og institusjoner for et moderne byliv. Kommunen har vedtatt å kjøpe tomt til både ungdomsskole og velferdssenter. Hele Rønningssletta skal bebygges. Noen få av de gamle byggene er tenkt inkorporert i det nye. Finnes barnehjem skal få stå og forhåpentlig også Sandstad. Utbyggerne planlegger å tilby inntil 1100 boenheter og vil sette spaden i jorda når 50 % av enhetene er solgt. Senhøstes 2014 er det planlagt salgsstart.